

Sørlandets geologi:

KRYSOBERYLL

*Tekst og illustrasjoner Olav Revheim
Funn og samling: Bjørn Hansen*

Historie

Mineralet ble originalbeskrevet av Werner i 1789, men ble lenge regnet som en variant av beryll. Den første korrekte kjemiske analysen ble foretatt i 1843 (G.Rose) slik at man for første fikk definert krysoberyll som eget mineral (BeAl_2O_4). Typelokaliteten er i Brasil, og krysoberyll ble funnet første gang i Norge i 1909 av Olaus Thortveit i en pegmatitt på gården Nateland i Iveland (Schetelig 1913).

Navn

Navnet krysoberyll henspeiler på mineralets likhet med beryll, både i opptreden, utseende og kjemisk gjennom mineralets berylliuminnhold. Forstavelsen kryso- kommer fra gresk og betyr gylden, en referanse til den gulige fargen på krystallene.

Funnsteder

Krysoberyll er et pegmatittmineral som er relativt uvanlig mineral i Norge. I tillegg til to funnsteder på Nateland i Iveland er det kun funnet i Skavdalen i Evje, en pegmatitt i Sønedeled og to pegmatitter i Langesundsområdet.

Opptreden

Krysoberyll er et typisk pegmatittmineral og alle funnstedene i Norge er i pegmatitter sammen med feltspat, glimmer og kvarts. Av funnstedene i Norge er det bare i pegmatitten i Skavdalen, Evje at krysoberyll opptrer sammen

Mineraldata:

Kjemisk formel	Be Al₂O₄
Krystallsystem	Rombisk
Hardhet	8 ½
Tetthet	3,5-3,8
Farge	Gulgrønn
Strekk	Hvit
Glans	Glassglans
Kløv	Tydelig i en retning
Brudd	Ujevnt, sprø

med beryll. Krysoberyll opptrer oftest som gulgrønne krystaller og krystallaggregater, enten som enkelt krystaller eller som pseudoheksagonale trillinger. Mineralet kan også opptre massivt.

Bruksområder:

Krysoberyll er et for sjeldent mineral til å ha noen industriell betydning, selv om det inneholder det viktige metallet beryllium. Krysoberyll er imidlertid en vakker smykkestein, både som fasettslipte steiner og som kattøye. Spesielt varianten alexandritt som er grønn i dagslys og rød i kunstlys er svært etterspurt.

Kjennetegn

Den sterkt gulgrønne fargen samt forekomst-

Krysoberyll fra Skavdalen, Evje

måten gjør at krysoberyll i realiteten bare kan forveksles med beryll. Krysoberyll er imidlertid hardere og tyngre enn beryll, og krystallformen er karakteristisk.

Nylige funn

I de senere årene er det gjort flere funn i Skavdalen, Evje. Det foreløpig seneste funnet ble gjort i sommer, da flere krystaller og krystallgrupper ble funnet. Alle fotografiene er tatt fra

dette funnet, og den karakteristiske krystallformen vises tydelig på flere av bildene. Enkeltkrystaller på opp til 4 cm ble funnet.

Kilder:

NGU Berggrunnskart Mandal
 H.Neumann. NGU skrifter nr. 68 Norges
 Mineraler
 Mindat.org
 Peterson field guides; Rocks and Minerals.